

KURYER LITIEWSKI

Za Najwyższym Dozwoleniem
IMPERATORA JMCZ CAŁEY ROSSYJ.

W WILNIE V. S. 5. KWIETNIA 1802. ROKU W SOBOTE

z Wilna V. S. 5. Kwietnia.

JEGO IMPERATORSKA MOSC w liście pisanym do Generała Lieutenanta, Litewskiego Gubernatora wojennego Barona Beningsen, namiętnościwiey pozwala powracać do Ojczyzny, oddalonym z niej podczas ostatnich rozruchów Polaków: Gielgudowi, Zienkowiczowi, Mordasowi, Horainowi, Elsnerowi, i Kanonikowi Zajączkowskiemu, którzy w raporcie Gubernatora wojennego wyrażeni byli; rozciągając łaskę na Ludwika Wiązowskiego.

Z Obserwatorium JEGO IMPERATORSKIEJ MOSCI Wileńskiego. Nowy Planeta pod imieniem *Ceres* najpierw był postrzeżony w Palermie od tamiecznego Astronoma *Piazzi* dnia 1. Stycznia 1801. i ciągle przez niego obserwowany, aż póki nie widać w promieniu Słonecznym. Nie mieliśmy komunikowanych tych Obserwacyi; z którychby wniesć można było, kiedy i gdzie go szukać należało po wyjściu z rzeczonych promieni. Sam wynalazca i pierwszy Obserwator szukał go, i znaleźć nie mógł; iuż to dla małości światła, iuż też dla znacznej odmiany w pozycyi jego. Ostrzeżeni o tym inni Astronomowie szukali go, przez kilka miesięcy na próżno; aż dopiero szczęśliwym zdarzeniem w rok po pierwszym odkryciu, to jest d. 1. Stycznia 1802. znaleziony jest w *Bremie* przez tamiecznego Astronoma *Olbersa* a w *Berlinie* d. 15. Stycznia przez sławnego Astronoma *Bode*, który nam też o tym donosił listem swym pisanym d. 13. Lutego, kiedy Planeta zaczęła odmieniać bieg swój *prosty* (motus directus) na bieg *wsteczny* (motus retrogradus). W *Paryżu*, ile mamy wiadomości z Gazety urzędowej Francuzkiej (Gazette Nationale) która ledwie we 3. tygodnie nas dochodzi; Planeta był postrzeżony i miejsca jego determinowane d. 27. Lutego przez młodych Astronomów *Lefrancaisa Lalande* Synowca sławnego Astronoma, i Niemca z *Brunświku Gosfa* w *Krakowie* d. 28. Lutego przez JP. *Jana Śniadeckiego* znanego Europie z wysokiey nauki swojej Astronoma; który nam też nadesłał niektóre z swoich Obserwacyi do d. 20. Marca czynionych. W *Wiedniu* Rakuzkim przez Astronoma Cesarzkiego *X. Franoisza Tricshneckiera* i *Jana Burgiego* Adjunkta. Wzwyżcy ci Astronomowie mocno uskarżali się na ciągłe i prawie ustawiczne niepogody. W *Gazecie Narodowej Francuzkiej* Nro 100. wspomniony wyżej Astronom sławny *Lalande* powiada, że przez cały miesiąc, ani szukać, ani widzieć nie można było Planety dla ciągłej niepogody, na którą iednak nikt bardziey i sprawiedliwiey uskarżać się nie może nad nas, którzyśmy od pierwszego poścignienia Planety przez Astronoma *Olbersa* na początku roku, przepędzaliśmy znaczniejszą częśći nocy bez senności, czekając choć krótkich przerw niepogody, a gdy się one kiedy nie kiedy zdarzały, formowaliśmy znaczny ciąg Obserwacyi gwiazd, między którymi spodziewać się mogliśmy znaleźć Planetę; ale tych samych Obserwacyi nie mogliśmy skomparować, czyli skonfrontować na drugi lub trzeci dzień, dla następnej niepogody. Tak pracując upornie na zimnie i wilgoci przepędziliśmy więcej dwóch miesięcy. Na resztę za otworzeniem się wiosny, a mianowicie w początkach

Aprila poczęły się zjawiać częstszé i piękniejsze pogody. Na tę też pożądaną porę wyżej wspomniany Astronom *P. Bode* nadesłał nam Obserwacye do d. 19. Marca przez się czynione z niektórymi kalkulacyami swemi pod datą dnia 22. Marca; tak jako i JP. *Śniadecki* w liście pod datą d. 22. Marca. Wszystkie te okoliczności bardzo nam sprzyjające i pomocne były. Wzjelako przed odebraniem listu z *Berlina*, który nieprzyjechał jak dnia 9. Aprila przez uwagę na Obserwacye *Krakowskie* iuż poseignielismy Planetę dnia 3. Aprila; i przez kilka dni obserwowaliśmy jego ascensyą prostą komparując go z gwiazdą taką *Złotycaznego* zwaną po *Grecku Delta*, a potym z gwiazdą *Łwa Złotycaznego* zwaną także po *Grecku Zeta*. Dnia 09. Aprila rozpoczęliśmy kurs regularny tego iuż tak długo szukanego Planety we trzech wielkich Instrumentach; i tegoż samego dnia znaleźliśmy Ascensyą jego prostą gradusów 173. min 56. sekund 52; a deklinacyi północney gradusów 18. min. 10. sekund 37. w czasie przeyscia jego przez Meridian następnych dni to jest 10 12. 13 15. Aprila kontynuowane były podobne Obserwacye z najwyższą dokładnością i precyzją. Dany są Astronomicznego *Łacińskiego* stylu.

z Petersburga V. S. 25. Marca.

Półkownik *Kozmin* naznaczony komendantem S. Petersburgskiego artylleryi garnizonu. Pskowskiego półku dragonii Podpółkownik *Saken* dla niezdrowia uwolniony od służby z mundurem. Półkownik *Stege* został komendantem *Tobolskiego* regimentu muszkietyerów. Generał Majorowi *Potresow* pozwolono przyjąć wychowanke swoją do imienia i familii. Dyrektor *Alexandro-Newskiej* Manufaktury *Liprandi* za doskonałe oney utrzymanie został Konsyliarzem Nadwornym. Stanu Konsyliarz *Bołotnikow* będzie Prezydentem *Tambowskiego* sądu Cywilnego. Stanu Konsyliarz *Reitzenstein* Prezydentem *Woroneżskiego* sądu kryminalnego. W nadgodę pilnego dozoru nad szpitalem tej stolicy, i innymi domami na poratowanie ludzi fundowanemi, pierwszy dozorca *Kolleski* Konsyliarz *Sawicz* otrzymał pensyi roczney 900. rublów; dozorca *Sołodownikow* został Nadwornym Konsyliarzem.

z Wiednia 5. Kwietnia.

Cesarz *Jmć* nazaczył 10. dniową żalobę z okoliczności zgonu *Klotyldy* Królowej *Sardyńskiej*, siostry s. p. *Ludwika 18.* — Nowy *Nuncyulz Severoli* miał wstępny audience; tegoż czasu poprzednik jego *Kardynał Ruffo Dwór* pożegnał.

z Londynu 26. Marca.

Co godzina czekamy z *Amiens* wiadomości o podpisanym pokoju; pogłoski przeciwne iuż wiary nie znajdują w narodzie; w *Parku* i więzy *Londyńskiej* wszelka jest gotowość do ogłoszenia ludowi dawno pożądaney nowiny; podniosły się papiery do 70 procentow, jak tylko *Margrabiema Cornwallis* posłano rozkazy ostatnie

czne. Lord Whitworth czyni przygotowania do podróży; wieździec będzie ze wzięcia okazalo-
sca jaka przystoi na reprezentanta Monarchy
W. Brytaunii; dwór ma nad zwyczaj liczny ekwi-
paż wspaniały, gustowną i kosztowną liberyą.
To pewna że z Hiszpanią i Batawami oprócz
publicznych traktatów zawarliśmy umowy pry-
watne. — Rząd Portugalski chce u nas pozyc-
zyć 500. t. FS. na 8 procent, w zastaw dając
kosztowne klejnoty, które sprzedać możemy, je-
śliby kapitał w 2. latach zwrócony nie był —
Krolewic Xiążę Kent mianowany Gubernatorem
Gibraltaru, wkrótce ma wyjechać na mieszkanie
do tej twierdzy. Jakieżkolwiek było Hiszpanów
życzenie, nasi Ministrowie o ustąpieniu lub za-
mianie oney żądnych propozycyi przyjmować
nie mogli. — Los Generała en chef Toussaint
dotąd wątpliwy. Powiadają, że przed dwoma
laty Konsul Buonaparte chcąc wiedzieć o za-
mysłał h jego, posłał do S. Domingo roztropne-
go Officyera; ten przebrany za kupca, stał po-
srzód wyspy. Gdy się znajdował dnia jedne-
go na obiedzie u Wodza Murzynów z wielo-
obywatelami; ten porwałszy się nagle od stołu,
i broń w rękę trzymając, „Jest, zawoła, mię-
dzy nami zdrayca i szpieg jeden. „Był albo-
wiem Toussaint o wszystkim wiadomony wcześ-
nie. Mogę ci wydrzeć życie i zbrodnię ukar-
ać, rzekł do Officyera; jestem w rękę two-
ich, odpowie Officer nie zmielony; lecz wy-
dzierając mi życie spełniłys nie pożyteczną dla
siebie zbrodnię. Zdziwił ta śmiałość Murzyna:
„Waleczny i odważny z ciebie rycerz, przy-
da po długim rozmyśleniu, lubię i poważam
takich ludzi; wiem iż twój Buonaparte zamysła
woysko przysłać; powiedz jemu, że ię nikogo
nie lękam, a usłowania jego prądami uczy-
nię „

z Hagi 30. Marca.

Nie zawiedliśmy się w nadziejach; pokój w
Amiens podpisany d. 25. Marca; doniosły o tén
zdarzeniu dla narodów pożądaném, dla nas naj-
pomysłniejszém gońce od Posła Schimmelpen-
zink; wczora wieczorem Regencya wiadomość
ogłosić kazala ludowi strzelaniem z armat; dziś
rano strzelanie powtórzono; o południu i wie-
czor jezycze dawać ognia będziemy; na wierz-
cholku pałaców narodowych powiewaia flagi,
chorągwie, znak powszechny radości. Pokoju
warunki są następujące; ostrzedz tylko trzeba,
że w nich żadney odmiany prawie niema od prze-
dugodnych; trudno więc zgadnąć co było przy-
czyną negocyacji przedłużoney. Politycy daw-
nym zwyczajem uciekali się do artykułów sekre-
tnych; które czasowi zostawić przystoi.

1. Będzie przyjaźń, pokój, i zgoda między
RPtą Francuzką, Królem Jmcią Hiszpańskim, je-
go dziedzicami i następcami, RPtą Batawską z
jedney strony; a Królem Jmcią połączonych Kró-
lestw W. Brytaunii i Irlandyi, z jego następcami
z drugiey. Wszystkie Mocarstwa ugodę szczę-
śliwie przywróconą usilnie utrzymywać będą,
nie dając tym żadney pomocy, którzyby ją zer-
wać chcieli.

2. Wszystkich z obu stron, lądem i morzem
wziętych jeńców, za 6. naydaley tygodni na
wolność wypuszczą bez okupu; długi podczas
niewoli zaciągnięne będą zapłacone; podobnym
sposobem wrócą się summy leżone na utrzymy-
wanie niewolników; na co będzie wyznaczona Ko-
misyja dla rozrachunku sprawiedliwego.

3. Król Jmć Brytaunii W. wraca RPtey
Francuzkiej, i jey zprzymierzeńcom Hiszpanom
i Batawom wszystkie osady podczas ostatniey
wojny podbite od woysk Angielskich, wyłącza-
jąc tylko wyspę Trinitadę i Hollenderskie dzier-
żawy w Ceylanie.

4. Król Jmć Katolicki gwarantuje Anglikom
zupelną i spokojną dzierżawę wyspy Trinita-
dy.

5. Batawska RPtą ustępuje Brytaunii W.
osady swoje jakie przed wojną miała w Ceylanie
kompania Wschodnio Indyjska.

6. Własność i władza naywyższa nad osadą
Przygórką dobrej nadziei do Batawów powraca,

jak przed wojną. Okrętem do traktatu wcho-
dzących Mocarstw wolno jest zawiać do portu
i opatrywać się we wszystko, nie placąc nic
więcey nad to, co okręta RPtey Batawskiej opła-
cać zwykły.

7. Królestwo Portugalskie ma zostać w gra-
nicach dawniejszych jak było przed wojną; rze-
ka Aravari powinna odtąd rozdzielać Gwianę Fran-
cuzką od Portugalskiej; od uyciścia tej rzeki
linia graniczna poydzie do Riobianco; cokolwiek
leży na północ tej linii do Francuzów należęce
powinno, strona zaś południowa do Portugallii.
Zegluga na rzecę Aravari obu narodom wolna.
Granice Europeyskie między Hiszpanią i Portu-
gallią takie zostać powinny, jakie zakresił trak-
tat w Badajoz.

8. Dzierżawy Ottomańskiej Porty zachowane
będą w takiej zupelnosci jak przed woj-
ną.

9. RPtą 7. wysp, Corfou, Zante, Cephalo-
nia etc. jest uznana.

10. Wyspy: Malta, Gozzo, Comino będą
przywrócone Zakonowi S. Jana Jerozolimskiego;
Kawalerowie do wyspy powróciwszy obiorą Mi-
strza W. i zostaną nie podlegli pod opieką Fran-
cuzi, W. Brytaunii, Rosyi, Austrii, Pruis, Hi-
szpanii obszerniejszy z traktatu wypis o przyszłym
losie Malty późniey umieścimy) Angielskie
woyska w 3. miesiące po zamianie ratyfikacyi
ustąpią z Malty; Król Jmć Dwóch Sycylii tym
czasem 2. tys. żołnierza swojego tam na załogę
wprowadzi.

11. Francuskie woyska ustąpić powinny z
Królestwa Neapolitańskiego i Państw Kościelnych;
podobnym sposobem Anglicy wyidą z Porto fer-
rajo, i innych portów i wysp, jakie dotąd mogli
trzymać nad morzem śródziemnym i w odnodze
Adryatyckiey.

12. Angielskie woyska z krajów zajętych w
Europie, Afryce, Ameryce ustąpić powinny w
przeciągu trzech miesięcy; z tych które w Azyi
podbili za 6. Miesiący, licząc od ratyfikacyi.

13. Wracając strona drugiey podbite dzier-
żawy, oddać powinna twierdze i wszystko w tym
stanie w jakim były przy podpisaniu warunków
przedugodnych. Anglikom ustąpionych miejs-
kańce przez 3. lata wolni będą przedawać mają-
tek, odmienić Ovczynę; dla innych iwarowane
wolne obrządków religii sprawowanie, opłata dłu-
gów, przywrócenie własności, zapomnienie opi-
nii politycznymi zwanych.

14. Z obu stron zdięty ma bydź sekwestr
podczas wojen włożony na dobra i kapitały wzel-
kiego nazwiska; każdemu wolno upomnieć się o
własność; każdemu będzie sprawiedliwość domie-
rzona.

15. Połów ryb na brzegu Terranova, i w
odnodze S. Wawrzyńca zostanie na tym stopniu
jak był przed wojną. Francuzkim rybakom, i
mieszkańcom wysp S. Pierre i Miquelon w pier-
wszym roku pokoju wolno jest brać drzewo w
Lafortune i Desespojr.

16. Według myśli warunków przedugodnych,
przecinając wszelkie skargi, zażalenia, spory, je-
dna strona drugiey powinna wrócić statki któ-
reby zabrane były w kanale za dni 12, na morzu
śródziemnym, Oceanie do wysp Canaryjskich za
dni 30. do ekwatora za dni 60, po całym świe-
cie za dni 150. od ratyfikacyi tychże warunków
pokoju przedugodnych.

17. Ambasadorowie, Ministrowie, Agenci
Mocarstw do traktatu wchodzących zachować
powinni rangę prawa, prerogatywy, swobody
jakie przed wojną miewali właściwe.

18. Dom Xiążąt Nalsau za straconą u Ba-
tawów własność, urzędy, dzierżawy, i inne stra-
ty odbierze nadgodę przyzwolta (będzie o tej
nadgodzie oddzielny obszerniejszy artykuł)

19. Ten traktat wspólny jest dla Ottomańskiej Por-
ty, która będzie zaproszoną żeby w czasie naj-
krótszym swoje przystąpienie oświadczyła.

20. Mordercy, zabójcy, fałszerze, bankruci i tym
podobni gdyby z iednego kraiu gdzie zbrodnię do-
pełnili, uciekli do drugiego, na pierwszą odezwę
przytrzymani, przekonani, i wydani stronie rekwir-
ującey bydź mają.

21. Ten traktat za 30 d albo prędzey ma bydź raty

fikowany. Działo się w Amiens 4 germal r Ptt
to to jest 25 marca; jak Posel Schimmelpennink do
nosi, d 27. Podpisali: I. Buonaparte. M. Cornwall
lis. Azzara, Schimmelpennink.

z Paryża 26. Marca.

Kładniemy dalsze rapporta z wyspy S. Domingo. General en chef Leclerc wydał odezwę do mieszkańców d. 17. Lutego. Przybyłem, powiada, niosąc wam pokój i szczęśliwość od rządu Francuzkiego zesłany; lękałem się znaleźć przeszkodę w dumnych zamiarach wodzów którzy osadą rządili, i znalazłem. Ci wodzowie chełpiąc się głośno w odezwach i pismach publicznych z gorliwego przywiązania do Francyi, byż Francuzami nie chcieli; wspominając Oyczyznę naszą rozumieli że mogą iey niepodlegać bezkarnie. Dzis zdradzie ich myśli na jaw wychodzą. Przysłał do mnie Toussaint synów swoich z listem uręczającym, iż uszczęśliwienia iedynie osady pragnie i szuka, gotów ioy ię pełnić rozkazy. Zapraszam go do obozu, przyrzekając na honor dać rangę meiego Generała Lieutenanta; odpisał w słowach nic nie znaczących, nie przybył, szuka przewłoki. Konsul rozkazał jak narychley wam spokojność przywioć z obfitością. Geybym słuchał obietnic chytrych i kłamliwych, osada przemienilaby się w teatr domowey wojny na długo Ruszam w pole, a buntowników nanczę, jaka jest moc i potęga rządu naszego. Ich naczelnik przed obliczem dobrych Francuzów; cnotliwych tey wyspy mieszkańców będzie odtał straszędym. Słubowałem dać wolność ludowi czarnemu, potrafię słowa dotrzymać; własność i osoby nieknięte będą. Więć rozkazuję, 1. Toussaint i Christophe z pod opieki prawa wyięci każdy obywatel na nich powstać obowiązany; i czynić jak z nieprzyjaciółmi Rptey 2. Ktokolwiek innych wodzów słuchać będzie prócz Francuzkich, stanie się winnym buntu. 3. Rolnicy przez rokossanów zwiedzeni, dzis zbrojni, będą przez nas uważani jako dzieci iedney Oyczyzny obłąkane; odesłemy każdego spokojnie do roli; iesli rozruchu nowego wszczynać nie będzie. 4. żołnierze czarni z pół brzygad odstępuiący Wodza Toussaint, do armii Francuzkiej zostaną wcieleni. — Po tey odezwie zaczęto Murzynów tysiące powracających do Cap przymiować, z ostrożnością iednak, aby się w ich liczbę nie wciskali ludzie niebezpieczni. Leclerc utrzymując ściśle karnosć woyskową wyznaczyl w każdym korpusie kommissyja na sądenie żołnierzy obwinionych, o kradzież napadanie domów, podpalenie, zabójstwo, nieposłuszeństwo gwałty, rabunek, iuz iednego sierżanta od artylleryi rozstzelano; swawola i gwałtownosć, mówi Leclerc w odezwie do armii, może byż przyczyną klęsk srogich, złą sprawi opinią o tym żołnierzu który do nowego świata żeglował dla przywrócenia porządku i wolności zabezpieczenia od gwałtu osob i własności.

List Admirala Villaret do Admirala kommanderuiącego flotta Angielską w Jamaicae. Donoszę o przyjsciu woysk i flott Francuzkich do S. Domingo. Murzyn zbuntowany przyał ogniem i żelazem, Cap spalony; okolicę żołnierski pościech, Murzynów pierchliwosć ocalila. Przywróciemy pokój osadzie, damy rząd zgodny z prawem oyczystym, nie przeciwny interesom narodów, które panują na wyspach Antylskich. Pokój stanął w Europie, zamiary nasze każdemu wiadome i pożyteczne, mam więc nadzieię, że buntownicy nie naydą pomocy u Anglików; aże porty nasze ogłosisz my obłąconemi i zamkniętemi do czasu, żaden wasz okrętów choźdź tu nie zechce. Zacięty upor buntowników po wielu klęskach, ma związek z rokossiem powszechnym narodu Murzynskiego w Guadalupe, Martinice, Tabago, Dominice, i Grenadze; skutki zład okropne dla Europeyzyków, iesli gnazdo buntu zostanie w calosci. Juz Cap trzymany z wielo miast i portów, część wyspy dawniey Hiszpańska w ręku naszych; koniec przedzielnymy wkrótce nastąpi, iezeli u sąsia-

dów pomoc spodziewaną znajdziemy w potrzebie. Pochlebiam sobie że w portach Jamaicae znajde żywnosć. Znasz Admirale myśl Dworu Londyńskiego ieden z waszych Ministrów powie dział, że pokoy teraznieyazy iest szzerem przednaniem pierwszych w świecie narodów, Pragnę z duszy, aby tak się stalo, woyna niedawno zakończona obie strony nauczyła iak mają siebie nawzajem szacować i poważać. Zostaje mi wypisać iaką mam potęgę. Przybyło z Europy 25 okrętów liniowych 5, które Hiszpańskie były odeslano do Hawany; żołnierza lądowego 16. tys. Czekam ieszcze okrętów 6. 3. będą Batawskie, i wraz do swoich osad odpłyną; woysko lądowe pomnoży się 6. tys. póniey nadciągną inne dywizye. Odeszłę wkrótce do Francyi okręta przewozowe, 7. liniowych. W tey komunikacyi rzetelney i otwartej upatrzysz Admirale, że rząd Francuzki iedynie dzis myśli o przywróceniu bezpieczeństwa powszechnego, i utwierdzeniu zgody narodom požądanej.

Tenże Villaret w liście do Ministra morskiego opisał dokładnie co było w S. Domingo do d. 17. Lutego. Latouche i Boudet stanąwszy przed portem Republikańskim, posyłał Adjutanta Sabes do miasta do poddania się wzywając. Kommenderował biały General Agé; temu odbierają kommandę Murzyni, posłańca zatrzymują. wszystkich Europeyzyków do więzienia biorą. Toussaint powszechnie dał rozkazy, żeby Francuzów od lądowania wstrzymywano postachem rzezi i ognia. Wysłał Boudet drugie pismo do rokossanów; odpowiedzi nie odebrał. Latouche przygotował piyty dla łatwiejszego na brzeg wystąpienia; okręta i fregaty nie ustań nie strzelały z daleka; 150. grenadyerów przyłączyło się do nas. Jeszcze raz Boudet ofiarował przebaczenie buntownikom, nie przyieli. Szturm nastąpił; 68. półbrzygada długo po ulicach walczyła; z okien i dachu ognia dawano. Pościech nasz ocalil miasto; lecz okolicę wypalili Murzyni pod sprawą Generala Desfalines, ciągnąc za sobą 300. białych i Adjutanta Sabes, których los dotąd iest wątpliwy. Toussaint upomina się o zwrot 2. milionów 300. tys. liw. któreśmy w Port an-Prince znalezi. Miasto Mole Nicolas przysłało liczną deputacyą ofiarując poddać się Rptey; i posłalismy załogę. Admirala Linos z okrętem Intrepide był zguby bliskim; przed 15. laty będąc w porcie Cap, widział porządnie stawione skazówki, które żeglarszóm drogę pokazywały; te znaki pozdeymowali Murzyni. Okręt Desaix podniesionym byż nie może. Oprócz Generalów Clervaux, Louis, Laplume Pawel Louverture miał się poddać.

z Strasburga 24. Murca.

Listy z Friburga odwołały dawną wiadomosć, iż Xiążę Modeński przyał Brisgau za dziedzictwo strecone we Włoszech. Chociaz pierwszy Konsul w naywiększey tajemnicy chować kazał wszystko, co się zciaga do portów i flot Rptey, wiemy iednak że w Brest Rochefort uzbiera się wiele okrętów i fregat, które poydą do Indyi zachodniey. W mieście naszym przed rewolucyą mieliśmy zawsze 10. tysięczny garnizon, dzis ledwie iest 3500; gwardya narodowa służbę czyni, przelożono rządowi potrzebę powiększenia załogi. W Ameryce północney przed 90. laty znalezione koście zwierząt, które dzicy mieszkańce Mommoth nazywają. Nikt iednak dotąd nie zebrał ich tak wiele, ażeby całą zwierzęcia machinę osnował. Dostał się ten zaszczyt Ob. Prale; w Hrabstwach Orange i Ulster Prowincyi New York znalazł kości tych bardzo wiele, i zupełny skelet złożył w muzeum Philadelfickim. Mommoth był zwierz nad wszystkie ziemskie bez porównania ogromniejszy; nie widać go teraz w Ameryce, mówią z podania przodków dzicy ludzie, iż wiele ich dawno zginęło w gwałtowney powodzi; iakż koście w bagnach leżą; reszta przeniesć się miała do kraiów nieznanomych ku połowi północnemu.

Administracya policyi dotąd zaniedbana nową postać bierze. minister Souza porządek wprowadza do Portugalii. Milicya na ten koniec ustanowioną prezentował Regentowi Szeff Hrabia Novion, icy obowiązkiem będzie postrzegać spokojności i bezpieczeństwa, zmniejszyć kontrabandę. Ludzie nowości nie cierpiący mówią że ta milicya prawom krajowym jest przeciwna. Lecz koniecznie potrzebna była, po oddaleniu od rządów Margrabięgo Pombal, ostabiły się sprężyny administracyi, zagęściły się mordy, złodziejstwo rozboj przez bezkarność; tak dalece iż Lizbona w iaskinie lotrowską przemieniona byż się zdawała. Don Grana. — Lobo twierdzą trumena poddal roku przeszłego Hiszpanom bez odporu, sąd wojskowy na śmierć potępił Officyera niekzemnego, Xiążę Brezylji życiem darując odesłać kazal na wieczne więzienie do Bengueli w Afryce.

Od granic Włoskich 26. Marca.

Po oddaleniu się z Genui na Administracyą wojsną do Paryża Ministra Dejean; Durazzo miejsce jego u Ligurów zastąpił Spina Genieńczyk mianowany Kardynatem we Francyi będzie Nuucyuszem ponieważ Legat Caprara zakończywszy duchowne interesa udać się ma do Mediolanu na Arcy Biskupstwo. — Komendantom wojsk Francuzkich we Włoszech zabronił Konsul mieszać się w sprawy cywilne te do rządu i policyi należąc odtąd będą. — w Rzymie Generałowie Francuzcy Lesueur i Bertrand idący do Neapolu mieli audyencyą u Oyca S. i uayfaskawiey zostali przyjętymi. — Na prosby Generała en chef Murat, Konsul Buonaparte rozkazał zmniejszyć sumę od RPtey Włoskiej daną na utrzymanie armii Francuzkiej; dotąd Lombardia co miesiąc płaciła 2. milliony 750. t. liw. na miesiąc kwiecień nie da nad million 800. t. na may zaś tylko million 600. t. Tenże Murat rozkazał zdiąć mosty w czasie wojny dla przedszych komunikacyi postawione na rzekach Po, Gravelon, i Terin, na ich miejscu będą pływające maiey kosztowne. — Z Liworny Generał Rusca pływie z 8. tys. żołnierza na obięcie wyspy Ebby Hennet Komisarz skarbowy w Turynie czytał na administracyi rapport o długach Piemontskich, i projekt rychłego ich płacenia. Radzi gotowizną płacić długi mniej tysiąca liwrów wynoszące; na większe wydać mandaty do kupienia dóbr narodowych, których sprzedaż wkrótce nastąpi. Administrator Jourdan przyjął myśl jego; wykonać nie zawiesił, póki nie odbierze rozkazów z Paryża. Tenże Jourdan z dóbr skarbowych wyliczył kazal znaczne summy na wsparcie klasztorów Panięskich w Turynie, które nie są bogate; do Paryża posłał projekt, jakim sposobem chce na przyszłość zapewnić uczciwy do życia sposób zakonnikom i mniszkom. — W całym Piemontcie. Tenże Administrator zamknął kilka klasztorów w Verceil, Bielle, Trino, zakonników do innych przenosząc wygodniejszych, doходу nie tknął, zostawiając w całości dawniejszym właścicielom; sprzęty nawet, które przenosić trudno było, kazal sprzedać, a pieniądze na przewiezienie Xięży obrócić. — W szpitalu Turinjskim był rozruch; insurrekcyą zrobiono przeciwko dozorcóm; trzeba było żołnierza sprowadzić na przywrócenie cichości. Cóżkolwiek jest Piemont cały jednomyślnie wychwala i wielbi Administratora Jourdan, dziwiąc się odmianę sposobu myślenia jego.

R. 1802 marca 21 d dzisiejszey nocy, jeden Floryan Charuk urody słuszney twarzy białawey okrytey włosy ciemne spuszczone na głowie maicy, brodę i wesy czarno zarastające goląby się, w surducie popielatym grubym, drugim zielonym kramnym, czapce zieloney z czarnym barankiem, syodnich iednych losich drugich zielonych cienkiego sukna, z kordelasem i pendentem strzeleckim, kamizelką nankinową; Drugi Ant. Kauryhe urody słuszney,

oba przy pokoju będący w Siemkowie IW Chmary TS, mający werzet wystrzyżony na głowie, włosy ciemno czarne, twarz gładką białawą, brodę małą co golący w surducie popielatym sukienym grubym, drugim granatowym sukienym kramnym, w czapce granatowej z barankiem czarnym, kamizelką nankinową, spodnie czarne i popielate. Oba będący w skazce Dubrowscy poddani pomienionego IW TS niekeli wiele rzeczy i bielizny nabrawszy tudzież pieniędzy 60 z górą rub sreb. mają zmysło ne świadectwo, mogli innemi imionami przezwasić i w inne odzienie przebrać się. Ktoby takich ludzi posegnął i do Mińska czyli Siemkowa przystawił, prócz expensu na podróż 30 rub. nagrody otrzyma

Sąd Głi Litt zaięty w extra kadencyi sądzeniem sprawy kredytorów i pretensorów zeszi X Masalskiego BW z IW Postockimi Podk Kor, gdy już w ostatnich tygodniach swego sędownictwa, nie znaywie więcej stron przychodzących; przeto że wraz po świętach wielkonocnych r. tera. sprawę całą do namowy bez odwołki wezmie, i w przeciągu tym iżby wszyscy wedle połączoney aktoratów papiery do kancelaryi złożyli; o tym przez publiczne gazety obwieszcza r 1802 aprila 2 d.

Z powodu zarzley teraz wyprzedazy wiecznością Kamienicy w Wilnie na Subocz ulicy pod Nrem 22. między Kamienicami Tyzenhauza i Szela położoney, przez JPP. Ewę z Tarasowskich, później Krasnickę Matkę, posłedniey Dązkiewiczową, i Stanisława Krasnickiego Syna Radnego Policyi Wileń: podaie się do wiadomości, czy nie znayduie się jakowy dług dotąd przez też Osoby zaciągniony natakową Kamienicę, jak i jesliby kto miał, azeby przy dowodzie w Kancelaryi Magistratu Wileń: w przeciągu dwóch Miesiacy obświadczył ostrzeżę się.

Staranosię w ciągu tego dzieła rozszerzyć rozmaitosć przyjemną rzeczy we wszystkich sztukach Nie masz w tym dziele żadney sztuki, któreby skutku szczęśliwie działającego na umysły dzieci nie postrzeżono, iakiego kolwiek one są wieku i pojęcia

Pierwszemi osobami w tych dramatach będą dzieci, azeby ich przyzwyczać za wczasu do nabrania postawy, czyli obeyscia się przyzwoutego, wdzięku w ich gestach i postaci i dla wprawy z łatwosciatłomaczenia się publicznie Nadto reprezentacya będzie mogła mieć miejsce przy uroczytosciach domowych czyli balach, która posłuży dzieciom za zabawkę Rodzice mając zawsze w kazdey sztuce rolę do grania kosztować będą naywiększą roskosz, dzieląc się zabawami niodey familii swoiey, a to będzie nowym węzłem, który ich polączy na wzajem przez wdzięcznosć i przez roskosz.

Dzieło to Pana. Berkina jest miane za iedne w Systemacie Edukacyi; wcałym jego dziele, które jest zawarte w szesnastu tomikach, nayszczęśliwiey polączona jest przyjemnosć bawiaca dzieci z pozytkiem jezeli ten pierwiastkowy owoc pracy moiey będzie łaskawie od współzionkow przyjęty, z naywiększym ukontentowaniem godziny zbywające od Lekcyi Akademickich i zabaw obowiązku mego, poświęcę na wytlomaczenie całego dzieła.

Prenumerata będzie przyjmowana w Wilnie w Drukarni Akademickiey i w Drukarni Piar-skiey.

Drukować się będzie na papierze wodnym, kleiowym i podcztowym drukiem czystym i czytelnym

Cena na papierze wodnym Exemp. ieden	Zł: 6. gr. 20.
Na kleiowym	Zł: 7. gr. 15
Na podcztowym	Zł: 9

Tłumacz ma nadzieję, że Przelozeni zgrumadzeń zakonnych, mających sobie powierzone szkoły po prowincii racza zachęcić młodzież lub Rodzicow do prenumeraty tego dzieła

Imiona Rodzicow, albo dzieci, dla których będzie się prenumerowało, będą umieszczone na czele dzieła